

SLOVENSKÁ ŠTATISTIKA a DEMOGRAFIA

SLOVAK STATISTICS
and DEMOGRAPHY

2/2023

ročník/volume 33

Recenzovaný vedecký časopis so zameraním na prezentáciu moderných štatistických a demografických metód a postupov.

Scientific peer-reviewed journal focusing on the presentation of modern statistical and demographic methods and procedures.

Článok/Article: 3

Typ článku/Type of article: vedecký článok/scientific article

Strany/Pages: 30 – 49

Dátum vydania/Publication date: 15. apríl 2023/April 15, 2023

Veronika KRIŠKOVÁ
Štatistický úrad Slovenskej republiky

ZMENY V ŠTRUKTÚRACH OBYVATEĽSTVA SLOVENSKA PODĽA VÝSLEDKOV SČÍTANÍ

CHANGES IN THE POPULATION STRUCTURES OF SLOVAKIA ACCORDING TO THE RESULTS OF CENSUSES

ABSTRAKT

Cieľom príspevku je analyzovať základné demografické údaje o charakteristikách obyvateľstva, ktoré sa získali zo sčítaní obyvateľov, domov a bytov. Základnými štruktúrami obyvateľstva sú pohlavie a vek, ktoré najviac vysvetľujú populačnú dynamiku. Druhou skupinou štruktúr, prezentovanou v príspevku sú štruktúry obyvateľstva, ktoré sa vzťahujú na sociálne a vzdelanostné postavenie. Na identifikáciu trendov boli údaje zo sčítania 2021 porovnané na údaje zo sčítaní 2011 a 2001.

ABSTRACT

The aim of the contribution is to analyze the basic demographic data on the characteristics of the population, obtained from population and housing censuses. The basic structures of the population are sex and age, which explain the population dynamics the most. The second group of structures that will be presented in the paper are the population structures relating to social and educational status. For the identification of trends, the data from the 2021 Census were compared with the data from the 2011 and 2001 Censuses.

KLÚČOVÉ SLOVÁ

sčítanie, pohlavie, vek, rodinný stav, vzdelanie, štátne občianstvo, krajina narodenia

KEY WORDS

census, sex, age, marital status, education, citizenship, country of birth

1. ÚVOD

V roku 2021 bolo sčítanie jedinečné svojím zberom a spracovaním údajov. Prvýkrát v histórii sa sčítanie realizovalo plne elektronicky bez použitia papierových formulárov a pri spracovaní sa využili kombinácie údajov získaných z administratívnych zdrojov a údajov získaných od obyvateľov.

Príspevok analyzuje základné údaje vybraných populačných štruktúr so zameraním na pohlavnú a vekovú štruktúru, štruktúru podľa rodinného stavu, najvyššieho dosiahnutého vzdelania, štátneho občianstva a krajiny narodenia. Pri analýze sa použili údaje zo Sčítania obyvateľov, domov a bytov (SODB) 2021, ktoré sú uverejnené na webovej stránke www.scitanie.sk. Údaje z SODB 2011 a SODB 2001 sú čerpané z interných databáz Štatistického úradu SR.

Veková a pohlavná štruktúra patrí k základným demografickým charakteristikám obyvateľstva a predstavuje jednu z najdôležitejších zložiek demografických analýz. Príspevok analyzuje a skúma vekovú a pohlavnú štruktúru s dôrazom na starnutie obyvateľstva na Slovensku.

Zloženie obyvateľov podľa rodinného stavu ovplyvňujú demografické javy, ako intenzita a časovanie sobášnosti, rozvodovosti a úmrtnosti, ale aj externé nedemografické javy, ako životné podmienky, tradície, postoje a názory na sobáše a rozvody [5]. Pri analýze rodinného stavu sa prihliadalo na rozdiely vo vekovej štruktúre a diferenciacie medzi pohlaviami.

Zloženie obyvateľov podľa najvyššieho dosiahnutého vzdelania sa v čase dynamicky menilo. Zvyšuje sa podiel obyvateľov s vyšším stupňom vzdelania, čo súvisí so zmenami vo vzdelávaní, v prístupe k nemu a v samotnej dostupnosti najvyššieho vzdelania. Určité rozdiely vo váhe jednotlivých vzdelaní sú zrejmé aj medzi pohlaviami a vekovými skupinami.

Štruktúra obyvateľov podľa krajiny narodenia a štátneho občianstva prešla určitými zmenami, ktoré vyústili do zvyšujúceho sa zastúpenia cudzincov na území Slovenska a obyvateľov, ktorí sa narodili v zahraničí.

2. ŠTRUKTÚRA OBYVATEĽSTVA PODĽA POHLAVIA A VEKU

Rast počtu obyvateľov medzi jednotlivými sčítaniami sa zrýchlil

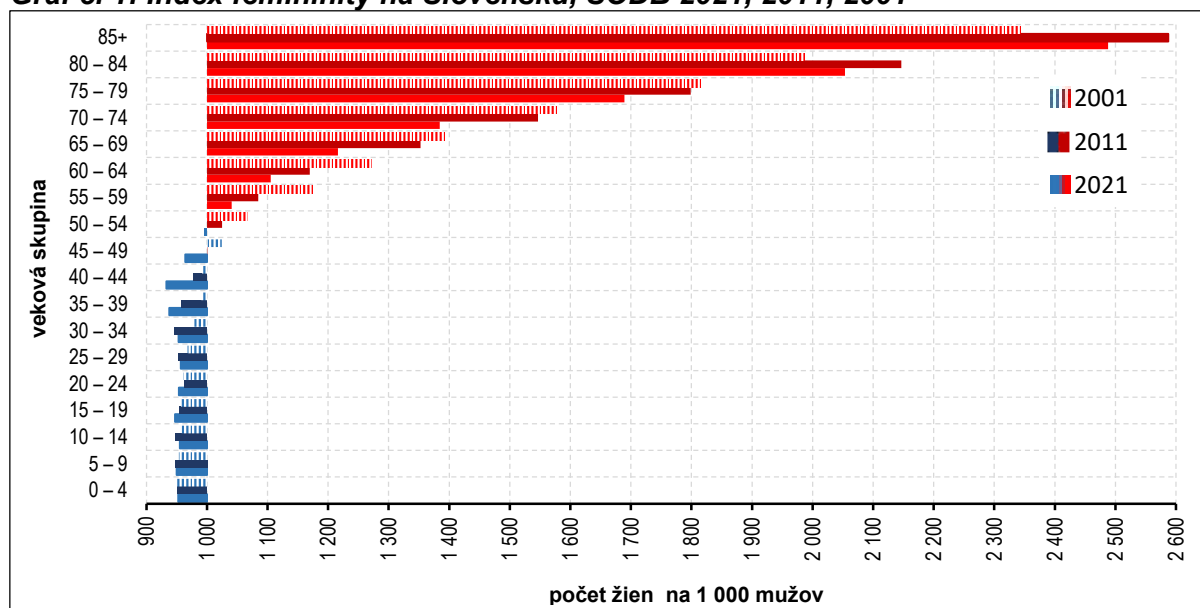
K 1. januáru 2021 žilo na Slovensku vyše 5,449 mil. obyvateľov. Z toho 2,665 mil. mužov (48,9 %) a 2,784 mil. žien (51,1 %). V období medzi dvomi sčítaniami 2001 a 2011 sa celkový počet obyvateľov zvýšil z 5,379 mil. na 5,397 mil., čo predstavuje nárast o 0,3 %. V období 2011 a 2021 sa počet obyvateľov taktiež zvýšil, ešte rýchlejším tempom. V relatívnom vyjadrení nárast predstavoval takmer 1 % (z 5,397 mil. v roku 2011 na 5,449 mil. v roku 2021).

Znižovanie indexu femininity

Aj napriek faktu, že sa na Slovensku rodí viac chlapcov ako dievčat, dlhodobo v populácii prevládajú ženy, čo súvisí predovšetkým s nadúmrtnosťou mužov vo vyššom veku. V roku 2021 bolo o 118,5 tisíca žien viac ako mužov. Ich podiel na celkovej populácii predstavoval 51,1 %.

Podľa výsledkov sčítaní v rokoch 2021 a 2011 sa podiel žien medzicenzovo znížil o 0,2 p. b. a v rokoch 2011 a 2001 bol pokles o 0,1 p. b. Mierny pokles zastúpenia žien v populácii najmä v posledných dvoch sčítaniach bol výsledkom zlepšovania úmrtnostných pomerov, ktoré u mužov prebiehalo rýchlejšie, čo dokazuje vyšší nárast hodnoty strednej dĺžky života pri narodení u mužov v období rokov 2011 – 2020. Zatiaľ čo stredná dĺžka života pri narodení u mužov vzrástla z hodnoty 72,2 roka na 73,5 roka, t. j. nárast predstavoval 1,3 roka, u žien vzrástla z hodnoty 79,4 roka na 80,2 roka, t. j. nárast predstavoval menej ako 1 rok (0,8 roka).

Podľa SODB 2021 na Slovensku pripadalo 1 044 žien na 1 000 mužov. Index femininity v porovnaní s výsledkami sčítania obyvateľov v roku 2011 klesol o 10 žien na 1 000 mužov a oproti roku 2001 klesol o 15 žien na 1 000 mužov. Na základe hodnôt indexu femininity je možné pozorovať, že od okamihu narodenia, keď je viac chlapcov ako dievčat, s rastúcim vekom sa pomer pohlaví postupne vyrovnáva a potom významne stúpa v prospech žien.

Graf č. 1: Index femininity na Slovensku, SODB 2021, 2011, 2001

Pozn.: Červená farba určuje, v ktorých vekových skupinách majú prevahu ženy a modrá farba určuje, v ktorých vekových skupinách majú prevahu muži.

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR [1, 7], vlastné spracovanie

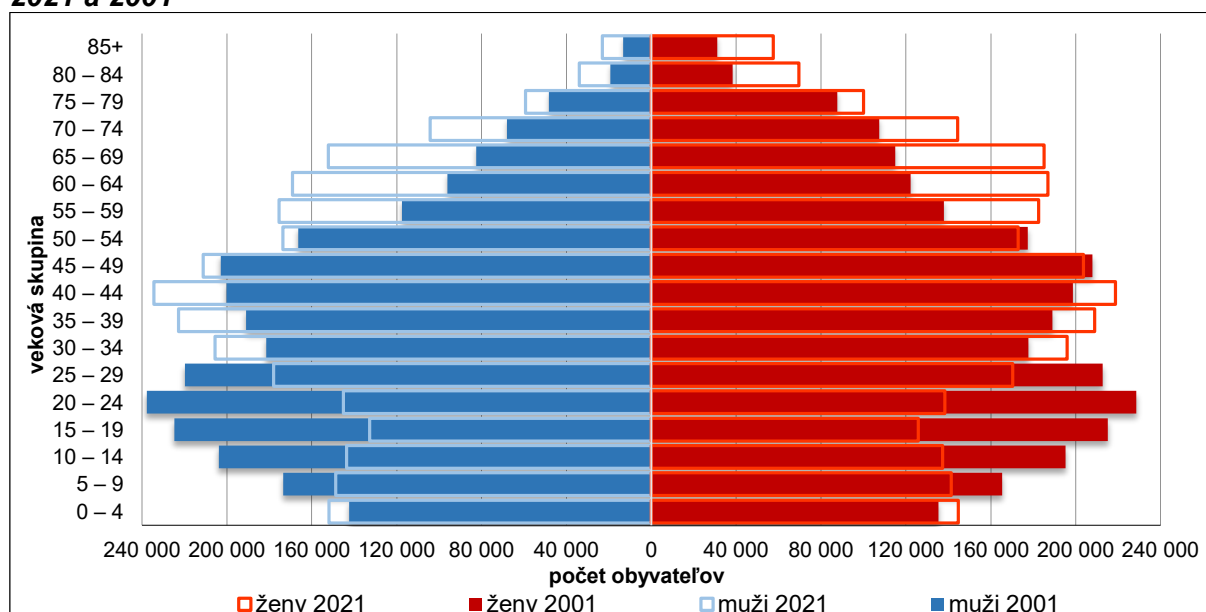
Zmeny v úmrtnostných pomeroch sa prejavili na posune vekovej hranice, od ktorej v populácii majú prevahu ženy. Tak ako vidieť na grafe č. 1, v roku 2021 sa vek, od ktorého sa formovala prevaha žien, presunul z vekovej skupiny 45 – 49 rokov v roku 2001 do vekovej skupiny 55 – 59 rokov (1 041 žien na 1 000 mužov).

Obyvateľstvo staré

Porovnaním vekovej štruktúry obyvateľov z údajov zo sčítaní 2001 a 2021 môžeme pozorovať zmeny vo vekovej štruktúre za uplynulých 20 rokov. Oživenie plodnosti najmä v posledných 5 rokov sa prejavilo zreteľným nárastom počtu mužov a žien v najmladšej vekovej skupine (0 – 4 rokov). Tvar vekovej pyramídy z roku 2021 svedčí o regresívnom type vekovej štruktúry, v ktorom je detská zložka obyvateľstva (0 – 14 rokov) relatívne málo početná a populácia má nedostatočnú reprodukciu. Významný vplyv na proces starnutia má starnutie zhora a zdola a čoraz viac možno identifikovať aj starnutie zo stredu vekovej pyramídy, ktoré je charakteristické narastajúcim zastúpením 45- až 64-ročných [5] (graf č. 2).

Obyvateľstvo na Slovensku staré, čo je možné sledovať prostredníctvom viacerých demografických ukazovateľov. Dôležitým ukazovateľom je zastúpenie obyvateľov v poproduktívnom veku: v roku 2021 bolo vyše 17 % obyvateľov vo veku 65 rokov a viac. V porovnaní s výsledkom sčítania v roku 2011 ich podiel vzrástol o 4,4 p. b. Tento nárast bol výraznejší než v období rokov 2001 a 2011, keď sa podiel obyvateľov v poproduktívnom veku zvýšil o 1,3 p. b. z 11,4 % na 12,7 %. Na druhej strane podiel detskej zložky (0 – 14-ročných) na Slovensku rástol miernejším tempom z 15,3 % v roku 2011 na 15,9 % v roku 2021. Podľa výsledkov SODB 2021 najpočetnejšou skupinou obyvateľov podľa ekonomických vekových skupín boli 15 až 64-roční s podielom 67 %. Presunom početne silných generácií narodených v 50. rokoch z produktívneho veku do vyššieho veku klesol podiel produktívneho obyvateľstva o 5 p. b. v porovnaní s rokom 2011.

Graf č. 2: Štruktúra obyvateľov podľa pohlavia a vekových skupín na Slovensku, SODB 2021 a 2001

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR [1, 7], vlastné spracovanie

Ďalším nástrojom analýzy starnutia obyvateľstva je pohľad na syntetické ukazovatele vekovej štruktúry. V priebehu 20 rokov vzrástol priemerný vek z 36,1 roka v roku 2001 na 41,3 roka v roku 2021. Z hľadiska pohlavia v roku 2001 dosahoval priemerný vek mužov hodnotu 34,5 roka a žien 37,6 roka, v roku 2021 bol už priemerný vek mužov 39,7 roka a žien 42,8 roka (u oboch nárast o 5,2 roka).

Mediánový vek sa v období 2001 – 2021 zvýšil ešte výraznejšie ako priemerný vek, a to až o vyše 7 rokov. Kým na začiatku 21. storočia bola polovica populácie mladšia ako 34,3 roka, podľa sčítania v roku 2021 mala polovica obyvateľstva už viac ako 41,5 roka. Z hľadiska pohlavia bol intenzívnejší rast mediánového veku zaznamenaný u mužov, u ktorých v období 2001 – 2021 nárast predstavoval 7,6 roka a u žien len 6,8 roka.

Starnutie obyvateľstva sa zintenzívnilo najmä v poslednom medzicenzovom období, čo dokazuje vývoj hodnôt indexu starnutia. Kým v rokoch 2001 a 2011 hodnota indexu starnutia bola nižšia ako 100 %, t. j. na 100 detí mladších ako 15 rokov pripadalo menej než 100 osôb vo veku 65 rokov a viac, v roku 2021 sa situácia otočila a na 100 detí pripadalo viac než 100 osôb v poproduktívnom veku (107 osôb starších ako 65 rokov na 100 detí).

Vývoj a zmeny v zastúpení obyvateľov v ekonomických vekových skupinách majú priamy vplyv na ekonomické zaťaženie produktívneho obyvateľstva (15 – 64 rokov) neproduktívnou zložkou populácie (0 – 14-ročné deti a osoby vo veku 65 rokov a viac). Vývoj indexov závislosti a ekonomického zaťaženia ovplyvňuje nízky podiel predproduktívnej zložky obyvateľstva a nárast obyvateľov v poproduktívnom veku.

Tabuľka č. 1: Ukazovatele vekovej štruktúry na Slovensku, SODB 2001, 2011, 2021

Ukazovatele	SODB 2001			SODB 2011			SODB 2021		
	muži	ženy	spolu	muži	ženy	spolu	muži	ženy	spolu
Priemerný vek	34,5	37,6	36,1	37,3	40,5	38,9	39,7	42,8	41,3
Mediánový vek	32,5	36,1	34,3	36,0	39,2	37,5	40,1	43,0	41,5
Podiel osôb v predproduktívnom veku (%)	19,9	17,9	18,9	16,1	14,5	15,3	16,7	15,2	15,9
Podiel osôb v produktívnom veku (%)	70,4	67,5	68,9	74,1	70,1	72,0	69,4	64,8	67,0
Podiel osôb v poproduktívnom veku (%)	8,9	13,7	11,4	9,8	15,4	12,7	14,0	20,0	17,1
Index starnutia (%)	44,5	76,5	60,2	60,5	106,0	82,6	83,9	131,5	107,1
Index ekonomického zaťaženia (%)	40,9	46,9	43,9	35,0	42,7	38,8	44,2	54,3	49,2
Index ekonomickej závislosti mladých ľudí (%)	28,3	26,6	27,4	21,8	20,7	21,3	24,0	23,5	23,8
Index ekonomickej závislosti starých ľudí (%)	12,6	20,3	16,5	13,2	22,0	17,6	20,2	30,8	25,4
Biliterov index (miera starnutia) (%)	-6,3	-22,5	-14,3	-24,6	-42,7	-33,5	-33,6	-53,6	-43,3

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR [1, 7], vlastné spracovanie

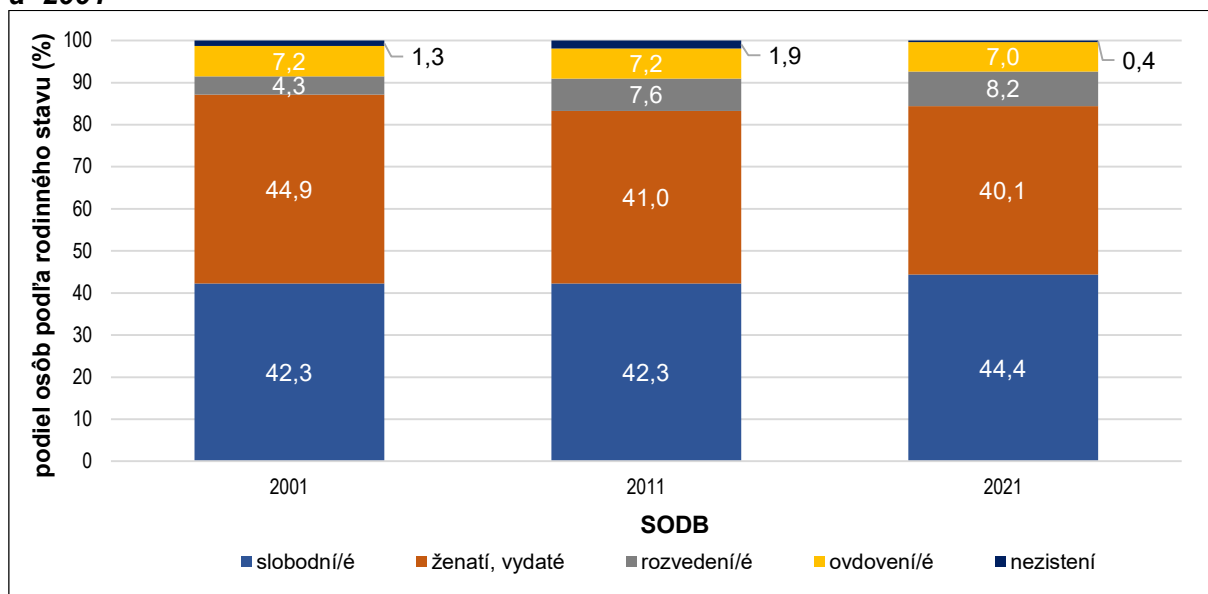
Index ekonomického zaťaženia, ktorý predstavuje pomer počtu detí vo veku 0 – 14 rokov a osôb v poproduktívnom veku (65 rokov a viac) na 100 osôb v produktívnom veku (15 až 64-roční), dosahoval v roku 2021 hodnotu 49,2 %. Pri hodnotách tohto ukazovateľa bol zaznamenaný výrazný rast v poslednom medzicenzovom období, keď z hodnoty 38,8 % v roku 2011 stúpol na hodnotu 49,2 % v roku 2021. Na hodnote indexu ekonomického zaťaženia sa až do sčítania obyvateľov v roku 2011 výraznejšou mierou podieľal index ekonomickej závislosti mladých. V priebehu posledných 10 rokov sa miera závislosti mladých a starých postupne vyrovnávala a dokonca v roku 2021 index závislosti starých ľudí dosahoval vyššie hodnoty ako u mladých ľudí [5].

3. ŠTRUKTÚRA OBYVATEĽSTVA PODĽA RODINNÉHO STAVU

Obyvateľov žijúcich v manželstve ubúda

Podiel slobodných osôb sa dlhodobo pohyboval na úrovni 42 %. V sčítaní 2021 bol zaznamenaný ich nárast na 44,4 %. Na grafe č. 3 vidieť, že za posledných 20 rokov výrazne klesol podiel osôb žijúcich v manželstve z maximálnej hodnoty 45 % v roku 2001 na 40 % v roku 2021. Okrem nižšej intenzity sobášnosti k uvedenému poklesu prispel aj významný nárast zastúpenia rozvedených osôb v populácii. Až takmer dvojnásobne stúpol počet rozvedených osôb z takmer 234-tisíc v roku 2001 na takmer 445-tisíc v roku 2021. V roku 2021 tvorili rozvedené osoby 8,2 % celkovej populácie. Štruktúru ovdovených osôb v populácii významne ovplyvňujú rozdielne úmrtnostné pomery medzi pohlaviami, ale aj odlišné šance na sobáše vyššieho poradia. Zastúpenie ovdovených osôb v populácii je relatívne stabilné s mierne klesajúcim trendom medzi rokmi 2011 a 2021. Podľa sčítania 2011 bolo na Slovensku 7,2 % ovdovených osôb, v roku 2021 ich zastúpenie kleslo o 0,2 p. b. na hodnotu 7 %.

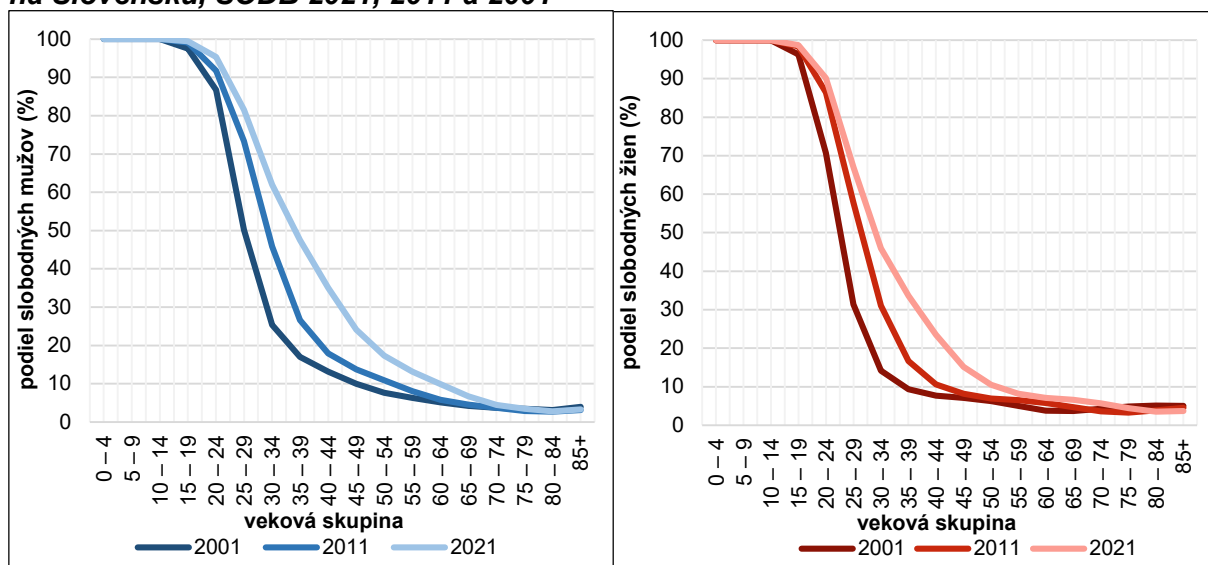
Graf č. 3: Štruktúra obyvateľov podľa rodinného stavu na Slovensku, SODB 2021, 2011 a 2001

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR [1, 7], vlastné spracovanie

Zmeny v sobášnom správaní, ktoré môžeme sledovať v posledných dvoch desaťročiach, sa prejavili v náraste podielu slobodných, hlavne v prvej polovici produktívneho veku. Z hľadiska veku podiel slobodných mužov vo veku 15 – 29 rokov v čase stúpal. Medzi rokmi 2001 a 2011 podiel slobodných mužov do 30 rokov stúpol o 10 p. b. a medzi rokmi 2011 a 2021 stúpol o 4 p. b na súčasnú hodnotu 92 %. Iba malá časť mužov sa sobášila skôr ako pred 30. rokom života. V dôsledku dlhodobej prevahy manželských zväzkov, v ktorých je muž starší, je samozrejmé očakávať, že podiel slobodných žien do 30 rokov bude nižší než v prípade mužov. U žien vo veku 15 – 29 rokov bol podiel slobodných najnižší v roku 2001 (66 %), do roku 2011 vzrástol na hodnotu 81 % a do roku 2021 na hodnotu 85 % (graf č. 4).

Graf č. 4: Podiel slobodných obyvateľov podľa pohlavia a vekových skupín na Slovensku, SODB 2021, 2011 a 2001

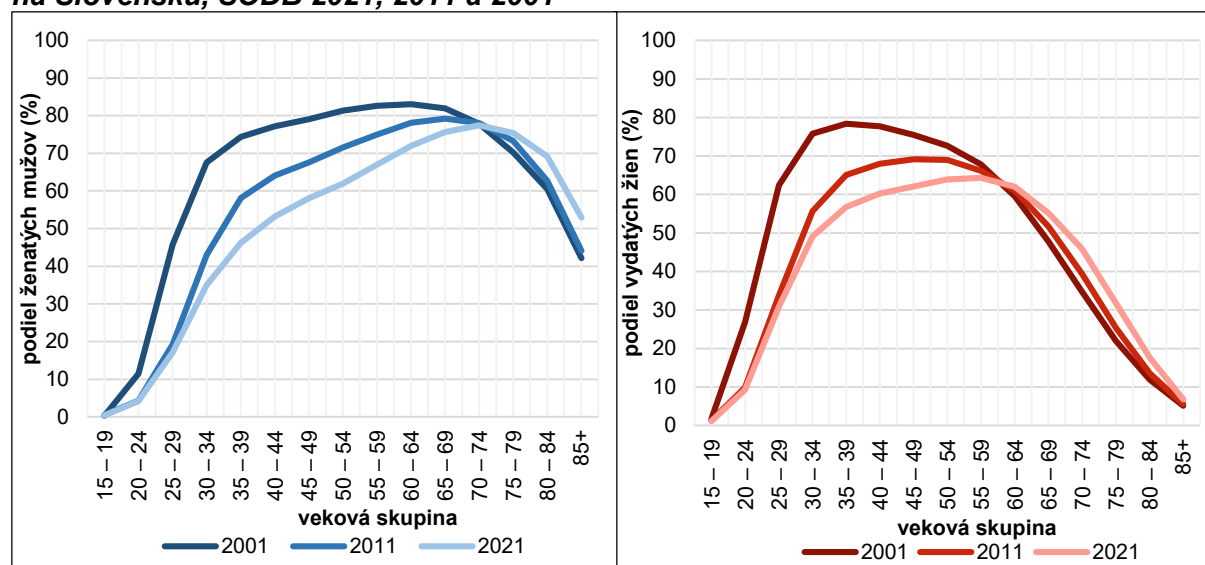

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR [1, 7], vlastné spracovanie

Za zvyšujúcimi podielmi slobodných mužov a žien v mladšom veku je viacero faktorov: zmena rodinného správania, predlžovanie obdobia vzdelávania, pokles intenzity vstupu mužov i žien do prvého manželstva v mladšom veku [5]. Zmeny v sobášnom správaní dokazuje aj posun veku, v ktorom majú slobodné osoby ešte prevahu v populácii. Kým v roku 2001 mali slobodní muži prevahu do vekovej skupiny 25 – 29 rokov, v roku 2021 mali prevahu až do vekovej skupiny 30 – 34 rokov. Podobný posun bol zaznamenaný aj v ženskej časti populácie, v roku 2001 mali slobodné ženy prevahu do vekovej skupiny 20 – 24 rokov, v roku 2021 mali prevahu až do vekovej skupiny 25 – 29 rokov.

Na počet a podiel osôb žijúcich v manželstve má vplyv intenzita uzatvárania manželstiev slobodnými v mladšom veku a vo vyššom veku má dôležitú úlohu intenzita sobášov vyššieho poradia rozvedených a ovdovených. Model skorej sobášnosti sa zo sobášneho správania postupne vytráca. Kým v roku 2001 bolo 6 % mužov do 24 rokov (vrátane) ženatých, od roku 2011 už podiel ženatých mužov do 24 rokov tvoril iba vyše 2 %. Vo všeobecnosti ženy vstupujú do manželstva v mladšom veku ako muži a preto aj podiel vydatých žien do 24 rokov bol vyšší. Ale aj tu je identifikovaný klesajúci trend, najvýraznejšie medzi rokmi 2001 a 2011. V roku 2001 bol podiel vydatých žien do 24 rokov vyše 14 % a v roku 2011 tento podiel klesol na hodnotu takmer 6 %. Medzi rokmi 2011 a 2021 nastal ešte mierny pokles o 0,6 p. b. Na základe výsledkov SODB 2021 prišlo k určitej stabilizácii zastúpenia osôb, ktoré vstúpili do manželstva v mladom veku na pomerne nízkej úrovni, u mužov na úrovni 2 % a u žien 5 %. Najvýraznejší pokles zastúpenia osôb žijúcich v manželstve bol vo vekovej skupine 25 – 39 rokov. Medzi rokmi 2001 a 2021 pokles podielu u oboch pohlaví predstavoval 30 p. b. Medzicenzový nárast podielu ženatých mužov bol identifikovaný od veku 75 rokov a viac, u vydatých žien začal nárast v mladšom veku už pri 60-ročných a starších (graf č. 5). Dôvodov vyššieho zastúpenia osôb žijúcich v manželstve vo vyššom veku medzi jednotlivými sčítaniami môže byť viacero, jedným z nich sú zlepšujúce sa úmrtnostné pomery najmä u mužov.

Graf č. 5: Podiel zosobášených obyvateľov podľa pohlavia a vekových skupín na Slovensku, SODB 2021, 2011 a 2001

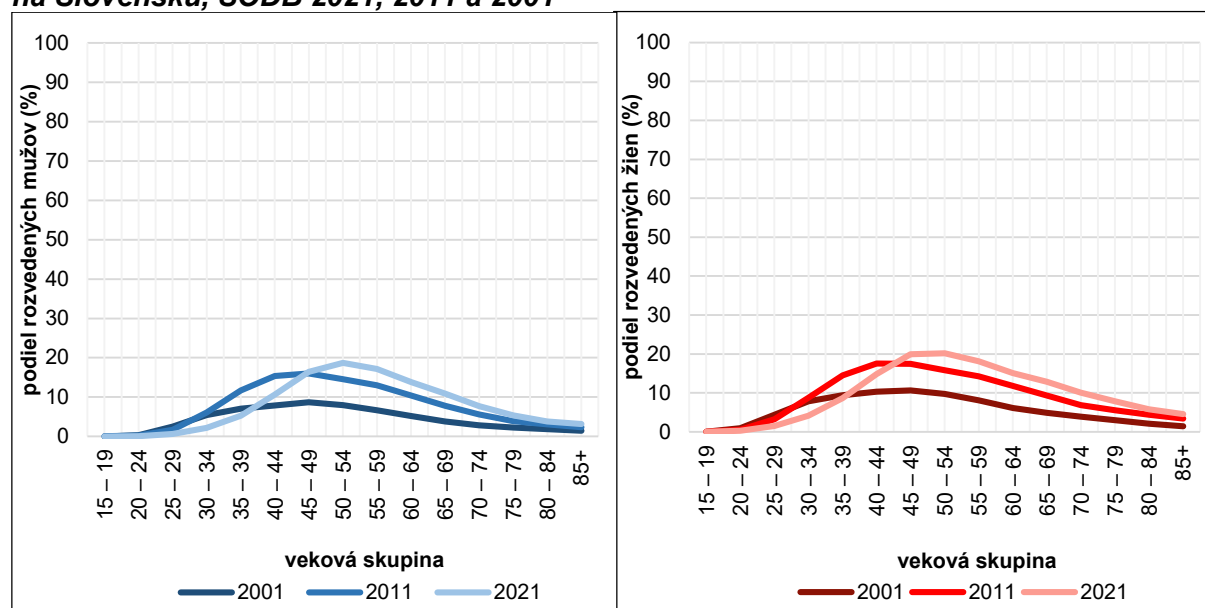
Zdroj údajov: Štatistický úrad SR [1, 7], vlastné spracovanie

Na grafe č. 6 vidieť, že v roku 2021 mali rozvedené osoby najvýraznejšie zastúpenie medzi 50 až 54-ročnými obyvateľmi. V prípade rozvedených mužov tvorili takmer 19

% všetkých mužov vo veku 50 – 54 rokov a rozvedené ženy tvorili pätinu žien vo veku 50 – 54 rokov. Samotný posun vstupu do manželstva spolu s predlžovaním doby trvania manželstva v čase rozvodu prispeli k vyššiemu veku rozvedených osôb.

Za posledné dve medzicenzové obdobia narástol podiel rozvedených osôb nad 45 rokov. Najvýraznejšie to bolo vo vekovej skupine 50 – 54 rokov, kde podiel rozvedených mužov vzrástol zo 7,9 % v roku 2001 na 18,7 % v roku 2021, t. j. o takmer 11 p. b. Rovnaká situácia bola u rozvedených žien, ktorých podiel v tejto vekovej skupine vzrástol z 9,7 % v roku 2001 na 20,2 % v roku 2021, t. j. o 10,5 p. b. Podiel rozvedených mužov a žien v populácii nad 75 rokov je relatívne stabilný s mierne rastúcim trendom.

Graf č. 6: Podiel rozvedených obyvateľov podľa pohlavia a vekových skupín na Slovensku, SODB 2021, 2011 a 2001

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR [1, 7], vlastné spracovanie

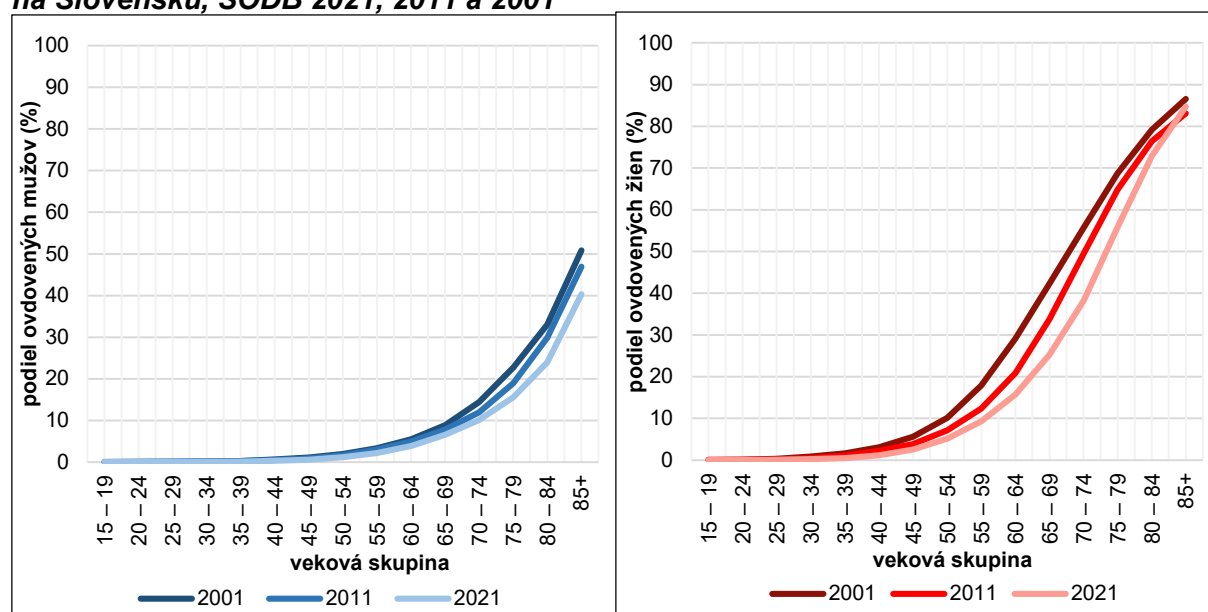
V dôsledku mužskej nadúmrtnosti máme na Slovensku dlhodobo nižší podiel ovdovených mužov ako žien najmä v poreprodukčnom veku (50 a viac rokov). U mužov do 64 rokov tvorili ovdovení menej než 1 %. So zvyšujúcim vekom rastie ich podiel v populácii mužov. Najvyšší podiel ovdovených mužov bol podľa sčítania 2021 medzi mužmi vo vekovej skupine 85 rokov a viac (40,3 %).

Medzicenzový pokles podielu ovdovených mužov vo vyššom veku klesá v dôsledku predlžovania života žien, resp. v dôsledku vyrovnávania veku, ktorého sa manželia dožívajú. Najvýraznejší pokles bol zaznamenaný v najstaršej vekovej skupine (85 rokov a viac), keď podiel ovdovených mužov klesol z 50,9 % v roku 2001 na 40,3 % v roku 2021, t. j. pokles o 10,6 p. b.

U ovdovených žien bola situácia odlišná. Ich podstatne vyšší podiel v populácii v porovnaní s ovdovenými mužmi je dôsledkom ich nižšej úmrtnosti, ale aj nižšími šancami znova sa vydať najmä vo vyššom veku. U žien do 49 rokov tvorili ovdovené menej než 1 %. Podľa sčítania 2021 bola prvou vekovou skupinou, v ktorej mali nadpolovičnú prevahu ovdovené ženy, veková skupina 75 – 79 rokov (55,9 %). Najvyšší podiel ovdovených žien bol vo vekovej skupine 85 rokov a viac (84,8 %).

V posledných dvoch medzicenzových obdobiach nastal aj u ovdovených žien pokles ich zastúpenia v populácii. Medzicenzový pokles podielu ovdovených žien vo vyššom veku je dôsledkom poklesu úmrtnosti mužov, resp. predlžovaním veku, ktorého sa dožívajú ženatí muži. Najvýraznejší pokles bol zaznamenaný vo vekovej skupine 70 – 74 rokov, v ktorej podiel ovdovených žien klesol z 55,7 % v roku 2001 na 38,2 % v roku 2021, t. j. pokles o 17,5 p. b. Pokles bol intenzívnejší ako u ovdovených mužov (graf č. 7).

Graf č. 7: Podiel ovdovených obyvateľov podľa pohlavia a vekových skupín na Slovensku, SODB 2021, 2011 a 2001

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR [1, 7], vlastné spracovanie

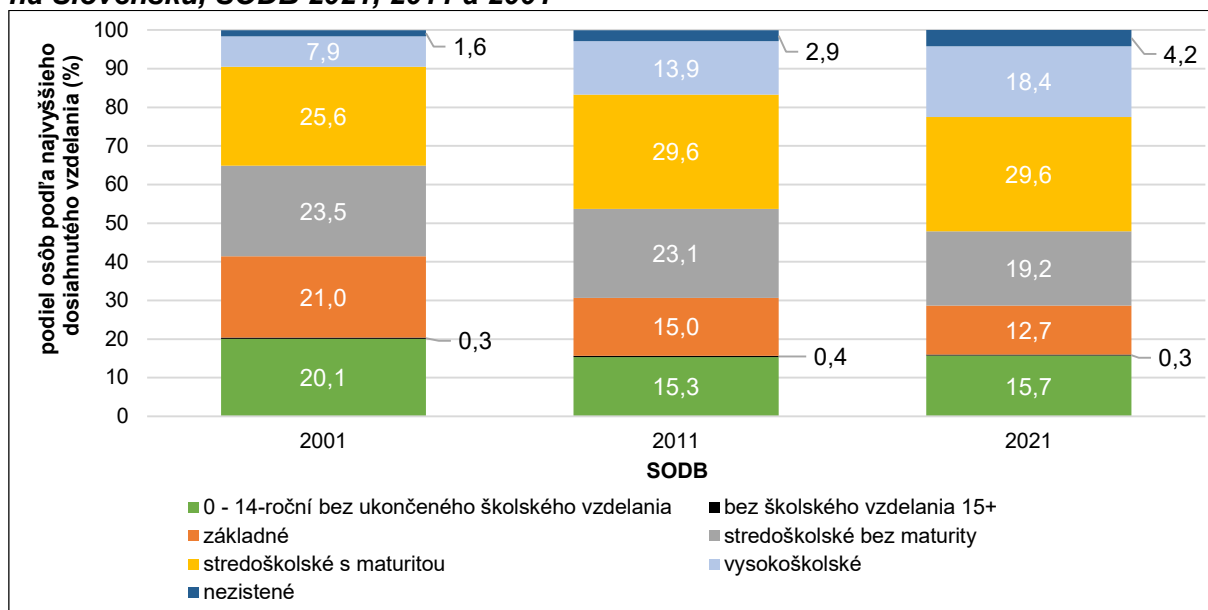
4. ŠTRUKTÚRA OBYVATEĽSTVA PODĽA NAJVIŠIEHO DOSIAHNUTÉHO VZDELANIA

Obyvateľstvo dosahuje vyšší stupeň vzdelania

Najvyššie dosiahnuté vzdelanie má vplyv na štruktúru obyvateľstva a v kombinácii s inými faktormi dĺžka štúdia, rozdielna kultúrna a hodnotová orientácia, životné ciele osoby majú vplyv najmä na reprodukčné správanie v populácii [5]. Za posledných 20 rokov sa zmenila vzdelanostná štruktúra obyvateľov Slovenska postupným uprednostňovaním vyššieho stupňa vzdelania. Na grafe č. 8 vidieť, že podľa sčítania v roku 2021 malo vyše 1,6 mil. obyvateľov stredoškolské vzdelanie s maturitou (vrátane vyššieho odborného vzdelania), čím sa táto skupina osôb stala najpočetnejšou skupinou na Slovensku (29,6 %). Nasledovalo zastúpenie obyvateľov so stredoškolským vzdelaním bez maturity (19,2 %). Treťou skupinou boli vysokoškolsky vzdelaní (18,4 %).

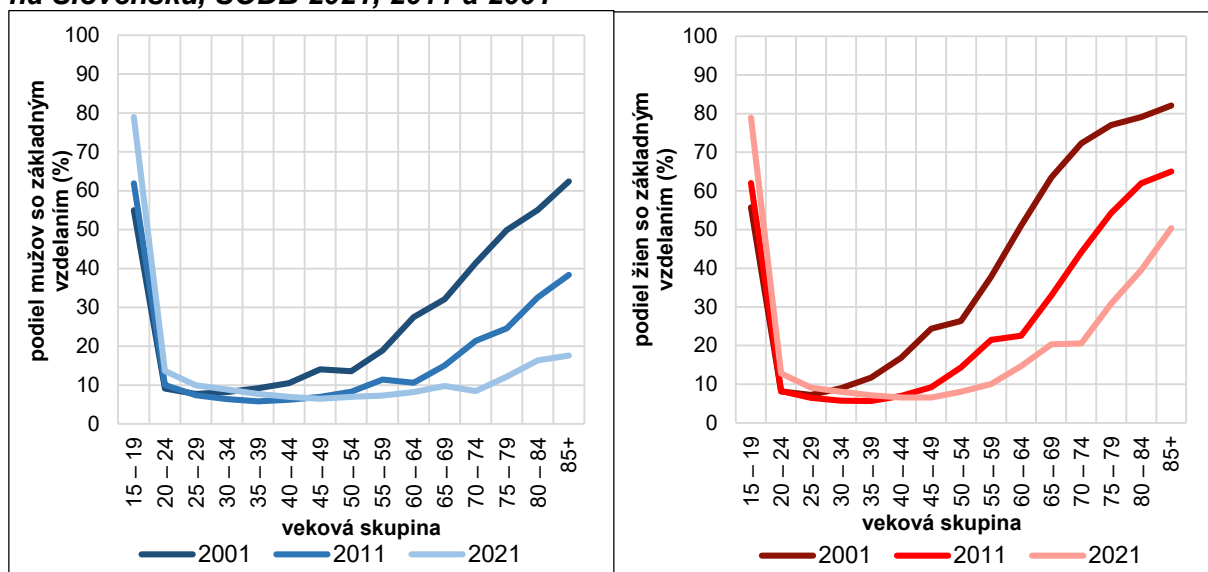
Pri porovnaní podielov obyvateľov podľa najvyššieho dosiahnutého vzdelania počas minulých sčítaní najvyšší pokles zastúpenia bol zaznamenaný u obyvateľoch so základným vzdelaním. Ich podiel v roku 2021 sa znížil oproti roku 2001 o 8,3 p. b. Na druhej strane najvyšší nárast predstavovala skupina obyvateľov s vysokoškolským vzdelaním. Ich podiel v roku 2021 sa zvýšil oproti roku 2001 o 10,5 p. b.

Graf č. 8: Štruktúra obyvateľov podľa najvyššieho dosiahnutého vzdelania na Slovensku, SODB 2021, 2011 a 2001

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR [1, 7], vlastné spracovanie

Graf č. 9: Podiel obyvateľov so základným vzdelaním podľa pohlavia a vekových skupín na Slovensku, SODB 2021, 2011 a 2001

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR [1, 7], vlastné spracovanie

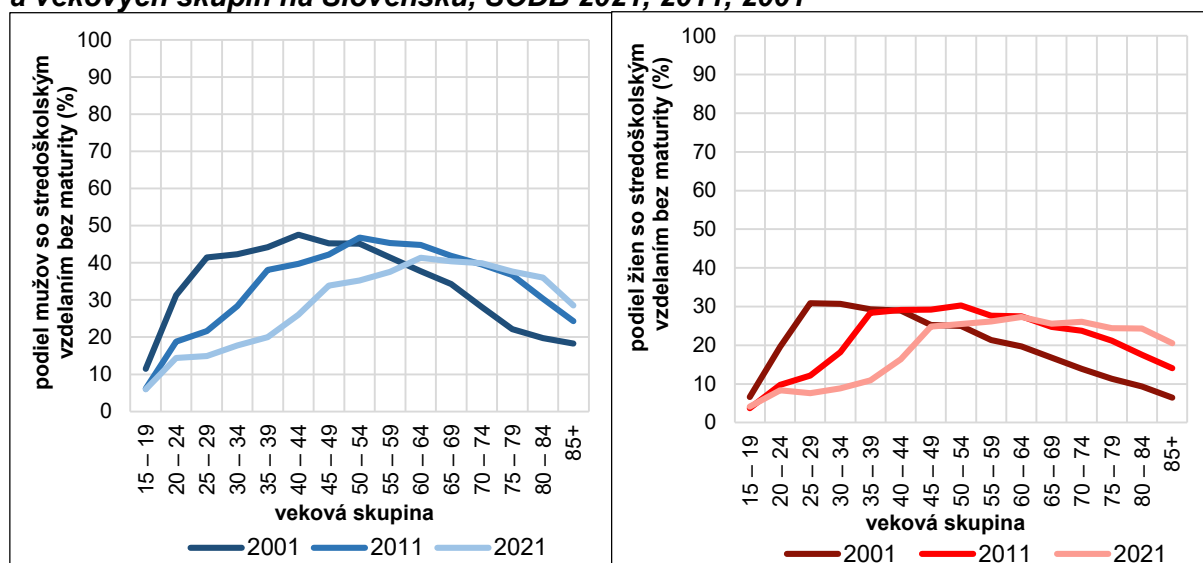
Pri podrobnejšej analýze štruktúry obyvateľov so základným vzdelaním v kombinácii s pohlavím a vekom je možné pozorovať dlhodobo nižšie zastúpenie mužov so základným vzdelaním (5,3 %) než v ženskej časti populácie (7 %). Na druhej strane ženy so základným vzdelaním zaznamenali významne výraznejší medzicenzový pokles. Podiel v roku 2021 sa znížil oproti roku 2001 o takmer 6 p. b. Vo všeobecnosti u oboch pohlaví platilo, že najvyššie zastúpenie obyvateľov so základným vzdelaním bolo vo vekovej skupine 15 – 19 rokov, nasledoval pokles ich zastúpenia spôsobený pokračovaním v ďalšom vzdelávaní na vyššom stupni. Nárast podielu obyvateľov so základným vzdelaním bol zaznamenaný od vekovej skupiny 50 – 54 rokov, u žien bol nárast výraznejší. Viac ako polovica 85-ročných a starších žien

mala základné vzdelanie, súviselo to najmä s vtedajším sociálnym postavením žien a ich nízkymi šancami na ďalšie vzdelávanie.

Z hľadiska medzicenzového vývoja prišlo k výraznému poklesu zastúpenia obyvateľov vo vyššom veku iba so základným vzdelaním. Na grafe č. 9 vidieť, že tento pokles sa najviac prejavil u mužov starších ako 85 rokov, kde podiel klesol z hodnoty 62,4 % v roku 2001 na hodnotu 17,6 % v roku 2021 (pokles o 44,8 p. b.). U žien bol najvýraznejší pokles zaznamenaný vo vekovej skupine 70 – 74 rokov z hodnoty 72,3 % v roku 2001 na hodnotu 20,6 % v roku 2021 (pokles o 51,7 p. b.).

Na základe výsledkov SODB 2021 okrem poklesu zastúpenia obyvateľov so základným vzdelaním bol pokles zaznamenaný aj u obyvateľov so stredoškolským vzdelaním bez maturity. Viac ako 11 % mužov a 8 % žien malo stredoškolské vzdelanie bez maturity. Zastúpenie mužov so stredoškolským vzdelaním bez maturity bolo o vyše 3 p. b. vyššie než u žien. Výsledky sčítania obyvateľov v roku 2021 ukázali postupný pokles zastúpenia mužov a žien so stredoškolským vzdelaním bez maturity a posun maximálnych hodnôt do vyššieho veku. U oboch pohlaví platilo, že najvyšší podiel mužov a žien so stredoškolským vzdelaním bez maturity bol vo vekovej skupine 60 – 64 rokov. Podiel týchto mužov bol 41,3 % a žien 27,3 % (graf č. 10).

Graf č. 10: Podiel obyvateľov so stredoškolským vzdelaním bez maturity podľa pohlavia a vekových skupín na Slovensku, SODB 2021, 2011, 2001

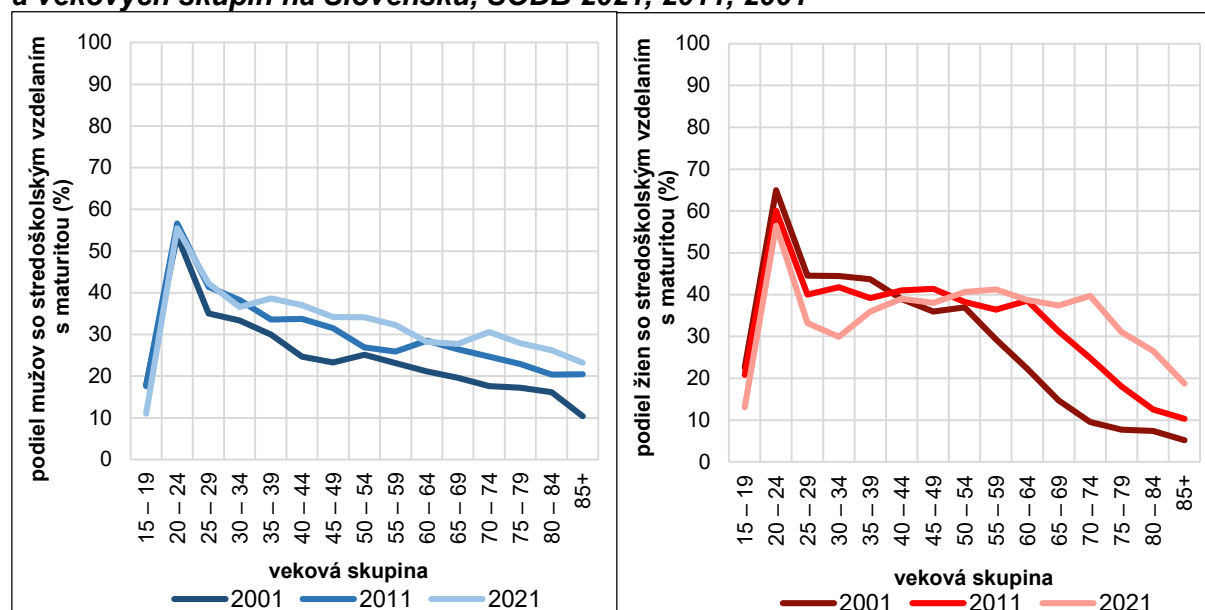
Zdroj údajov: Štatistický úrad SR [1, 7], vlastné spracovanie

Na druhej strane zastúpenie obyvateľov so stredoškolským vzdelaním s maturitou stagnuje. Z hľadiska pohlavia je dlhodobým trendom vyššie zastúpenie žien so stredoškolským vzdelaním s maturitou oproti mužom. Podiel žien bol v roku 2021 vyšší o 1,7 p. b. Na grafe č. 11 vidieť, že u oboch pohlaví platí, že viac ako polovica mužov a žien vo vekovej skupine 20 – 24 rokov mala stredoškolské vzdelanie s maturitou, vo vyššom veku nasledoval pokles spôsobený tým, že niektorí 20 až 24-roční muži a ženy pokračujú ďalej vo vzdelávaní na vyššom stupni. Druhý výraznejší pokles bol zaznamenaný iba u žien starších ako 70 rokov.

Z hľadiska medzicenzového vývoja prišlo k nárastu zastúpenia mužov so stredoškolským vzdelaním s maturitou prakticky v celom vekovom profile. Uvedený

nárast bol najvýraznejší v poproduktívnom veku. Najmä vo vekovej skupine 70 – 74 rokov a 85 a viac, kde sa podiel zvýšil z hodnoty 17,6 % v roku 2001 na hodnotu 30,6 % v roku 2021 (nárast o 13 p. b.). U žien bol sledovaný pokles v mladšom veku, hlavne u 30 až 34-ročných žien a to z hodnoty 44,5 % v roku 2001 na hodnotu 29,9 % v roku 2021 (pokles o 14,6 p. b.). Vo vyššom veku bol zaznamenaný rast podielu žien so stredoškolským vzdelaním s maturitou. U žien bol najvýraznejší nárast vo vekovej skupine 70 – 74 rokov, kde tento podiel stúpol z hodnoty 9,5 % v roku 2001 na hodnotu 39,7 % v roku 2021 (nárast o 30,2 p. b.).

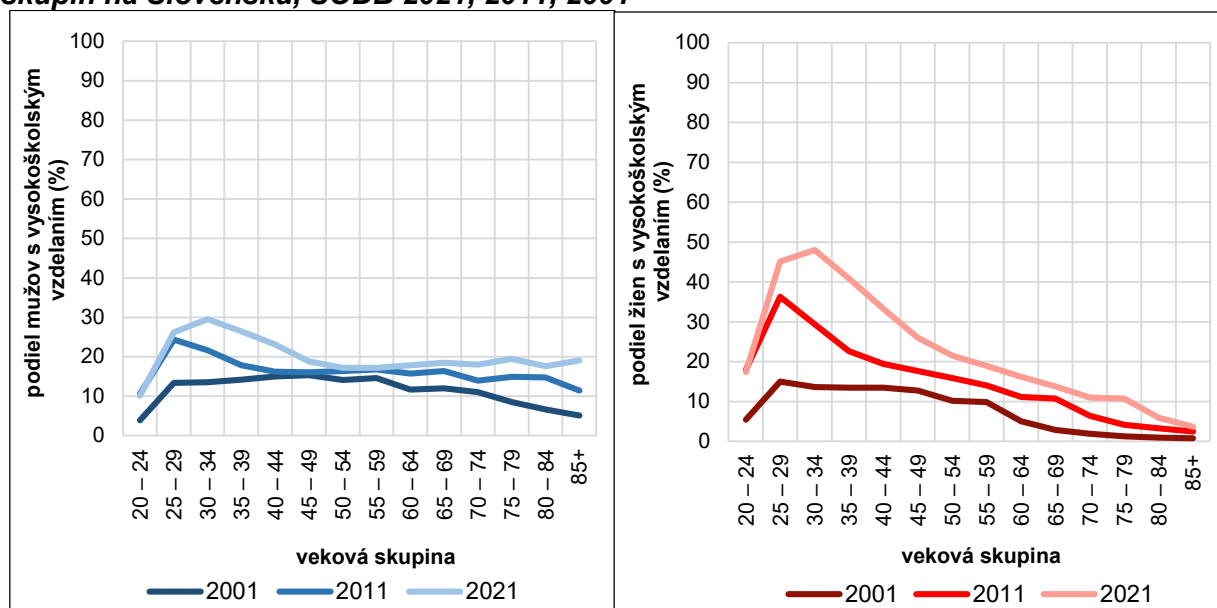
Graf č. 11: Podiel obyvateľov so stredoškolským vzdelaním s maturitou podľa pohlavia a vekových skupín na Slovensku, SODB 2021, 2011, 2001

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR [1, 7], vlastné spracovanie

Najvýraznejšie zmeny sa uskutočnili pri vysokoškolskom vzdelaní. Podľa sčítania v roku 2021 sa podiel mužov a žien s vysokoškolským vzdelaním zvýšil v celom vekovom profile. Platí, že podiel žien s vysokoškolským vzdelaním bol vyšší o 2,8 p. b. U oboch pohlaví platilo, že najvyšší podiel mužov a žien s vysokoškolským vzdelaním bol vo vekovej skupine 30 – 34 rokov. Muži tvorili 29,6 % a takmer polovica 30 až 34-ročných žien mala vysokoškolské vzdelanie. Na základe výsledkov SODB 2021 podiel mužov s vysokoškolským vzdelaním starších ako 35 rokov klesal a vo vyššom veku sa jeho podiel stabilizoval na hodnote 20 %. Podiel vysokoškolsky vzdelaných žien od druhej polovice reprodukčného veku výrazne klesal. Minimálnu hodnotu dosahoval u žien starších ako 85 rokov (3,7 %). Takýto výrazne nízky podiel vysokoškolsky vzdelaných žien vo vyššom veku súvisí s nedostupnosťou vysokoškolského vzdelania v prvej polovici dvadsiateho storočia (graf č. 12).

Positívnym trendom posledných dvadsiatich rokov je zvyšovanie vzdelanostnej úrovne obyvateľov najmä nárast zastúpenia obyvateľov s vysokoškolským vzdelaním. Tento nárast bol najvýraznejší vo vekovej skupine 30 – 34 rokov, kde podiel u mužov vzrástol z hodnoty 13,5 % v roku 2001 na hodnotu 29,6 % v roku 2021 (o 16,1 p. b.). U žien bol rast ešte výraznejší a to z hodnoty 13,7 % v roku 2001 na hodnotu 48 % v roku 2021 (o 34,3 p. b.).

Graf č. 12: Podiel obyvateľov s vysokoškolským vzdelaním podľa pohlavia a vekových skupín na Slovensku, SODB 2021, 2011, 2001

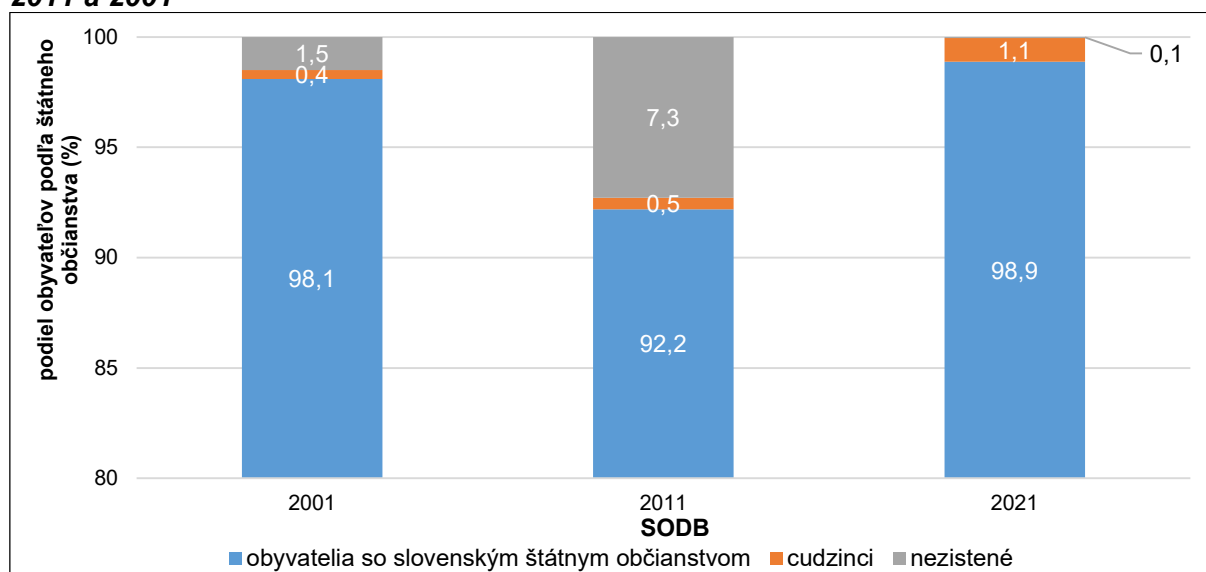
Zdroj údajov: Štatistický úrad SR [1, 7], vlastné spracovanie

5. ŠTRUKTÚRA OBYVATEĽSTVA PODĽA ŠTÁTNEHO OBČIANSTVA

Cudzincov na Slovensku pribúda

V roku 2021 malo slovenské štátne občianstvo takmer 99 % obyvateľov Slovenska. Najpočetnejšou skupinou cudzincov s trvalým pobytom na území Slovenska boli osoby s českým štátnym občianstvom – vyše 10-tisíc (17,1 % z celkového počtu cudzincov), maďarským – takmer 6,5 tisíca (11,1 %) a ukrajinským štátnym občianstvom – vyše 6,3 tisíca (10,8 %). Za posledných 20 rokov sa zvýšil počet cudzincov o viac ako 36,6 tisíca (nárast o dvojnásobok). Najdynamickejší nárast bol zaznamenaný v poslednom medzicenzovom období, počas ktorého sa počet cudzincov zvýšil o vyše 30,2 tisíca (82,5 % z celkového nárastu cudzincov v období 2001 – 2021). Takýto výrazný nárast cudzincov môže súvisieť s rozšírením jazykových mutácií sčítacích formulárov v roku 2021 a využitím administratívnych zdrojov údajov. V roku 2011 bolo vyše 393-tisíc obyvateľov s nezisteným štátnym občianstvom, t. j. vyše 7 % obyvateľov neodpovedalo na otázku o štátnom občianstve, čo malo vplyv na výslednú štruktúru obyvateľov podľa štátneho občianstva z SODB 2011. Využitím administratívnych zdrojov údajov sa v roku 2021 miera neodpovedí minimalizovala, čím sa znížil počet obyvateľov s nezisteným štátnym občianstvom na takmer 3-tisíc (graf č. 13).

Z tabuľky č. 2 vidieť, že zoznam štyroch najpočetnejších štátnych občianstiev sa v priebehu 20 rokov nemenil, stále sú to občania susedných štátov. Jediné, čo sa v priebehu rokov menilo, bolo ich poradie. V porovnaní s rokom 2011 sa zvýšilo zastúpenie obyvateľov s ukrajinským štátnym občianstvom, čím sa v roku 2021 stali treťou najpočetnejšou skupinou cudzincov. Výrazne sa zvýšilo aj zastúpenie obyvateľov s rumunským štátnym občianstvom (medzicenzový nárast o 2 950). Na druhej strane pokles zastúpenia v populácii sme zaznamenali u občanov Českej republiky napriek tomu, že absolútny počet sa v porovnaní s rokom 2011 zvýšil o vyše 3-tisíc, ich zastúpenie v celkovej populácii cudzincov kleslo z 24,5 % v roku 2011 na 17,1 % v roku 2021 (pokles o 7,4 p. b.).

Graf č. 13: Štruktúra obyvateľov podľa štátneho občianstva na Slovensku, SODB 2021, 2011 a 2001

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR [1, 7], vlastné spracovanie

Tabuľka č. 2: Štruktúra obyvateľov podľa vybraného štátneho občianstva na Slovensku, SODB 2001, 2011, 2021

Štátne občianstvo	2001	2011	2021
Slovensko	5 276 695	4 975 661	5 387 846
Česko	6 866	6 925	10 005
Maďarsko	1 606	4 468	6 498
Ukrajina	2 972	1 777	6 339
Poľsko	1 918	2 375	4 332
Rumunsko	971	1 351	4 301
Rusko	840	779	2 390
Taliansko	144	687	1 995
Vietnam	777	721	1 947
Nemecko	469	1 075	1 759
Čína	193	266	1 656

Poznámka: Zoradené podľa SODB 2021.

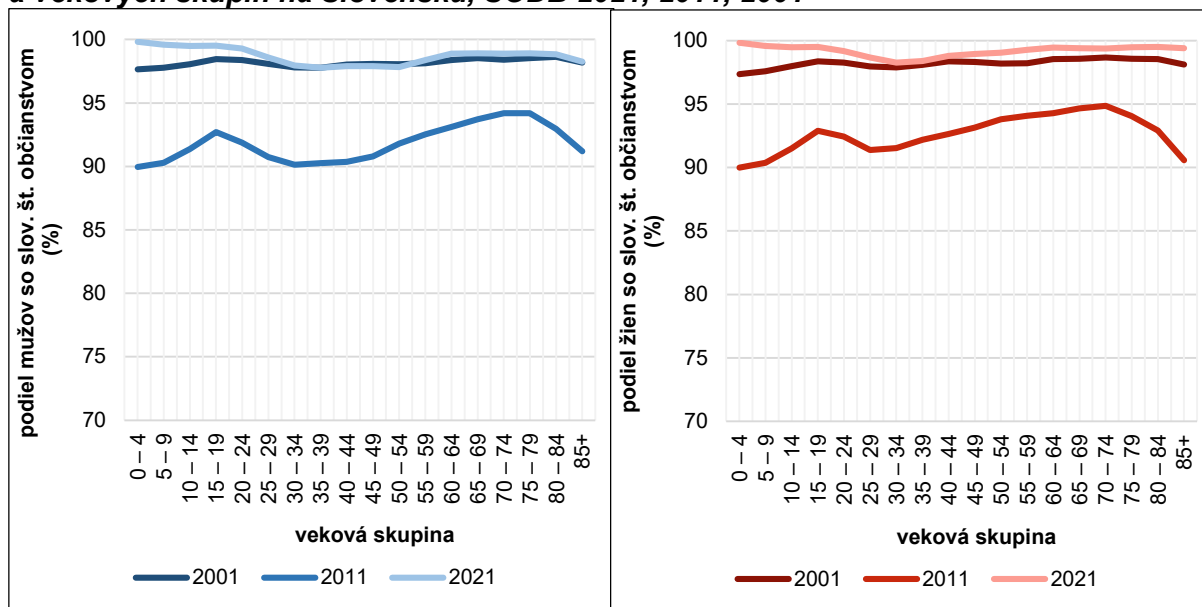
Zdroj údajov: Štatistický úrad SR [1, 7], vlastné spracovanie

Podľa SODB 2021 zastúpenie obyvateľov so slovenským štátnym občianstvom podľa pohlavia a vekových skupín kopíruje štruktúru zo sčítania v roku 2001. Z hľadiska pohlavia a veku bol najvyšší podiel mužov a žien so slovenským štátnym občianstvom v detskom veku a predstavoval takmer 100 %. U mužov v produktívnom veku (najmä v druhej polovici) so slovenským štátnym občianstvom sa podiel stabilizoval na úrovni 98 %. Podiel žien v prvej polovici produktívneho veku so slovenským štátnym občianstvom sa mierne znížil na hodnotu 98 % (graf č. 14).

Počas dvoch medzicenzových období sa podiel mužov so slovenským štátnym občianstvom v takmer všetkých vekových skupinách zvýšil. Výnimkou sú muži so slovenským štátnym občianstvom vo veku 35 až 54 rokov, kde ich podiel v porovnaní s rokom 2001 mierne klesol. Na druhej strane, nárast sa zaznamenal vo vekovej skupine 0 – 4 rokov. Podiel mužov vo veku 0 – 4 rokov so slovenským štátnym občianstvom sa oproti roku 2001 zvýšil o 2,2 p. b. V roku 2021 sa zastúpenie

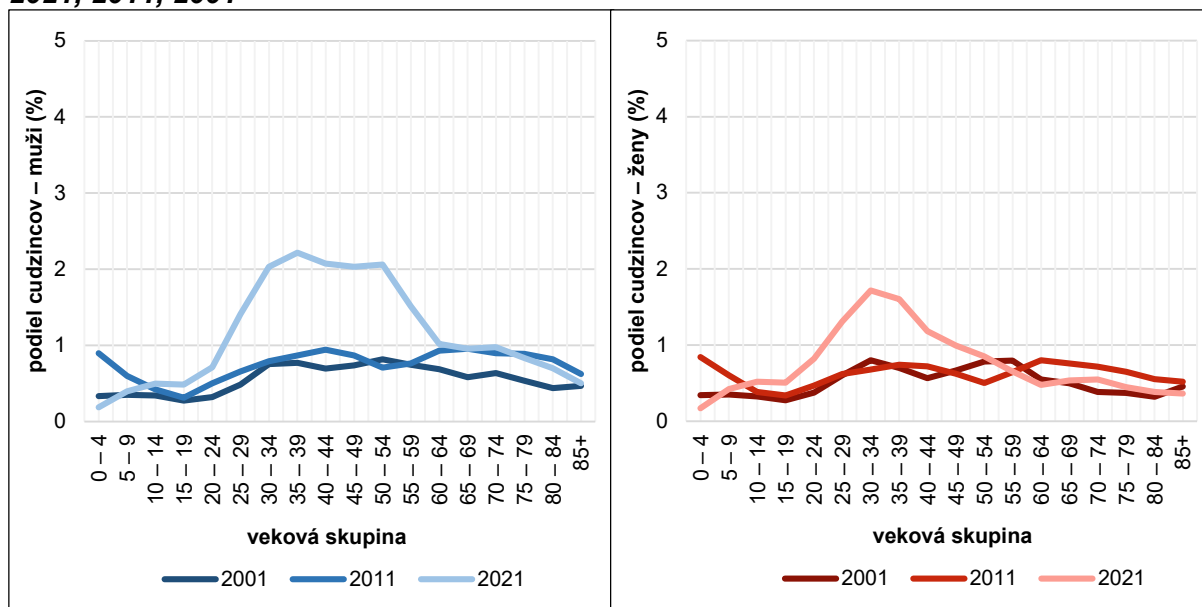
žien so slovenským štátnym občianstvom zvýšilo v porovnaní s rokom 2001 vo všetkých vekových skupinách, najvýraznejšie práve v najmladšej vekovej skupine 0 – 4 rokov o 2,5 p. b.

Graf č. 14: Podiel obyvateľov so slovenským štátnym občianstvom podľa pohlavia a vekových skupín na Slovensku, SODB 2021, 2011, 2001

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR [1, 7], vlastné spracovanie

Graf č. 15: Podiel cudzincov podľa pohlavia a vekových skupín na Slovensku, SODB 2021, 2011, 2001

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR [1, 7], vlastné spracovanie

Z hľadiska štruktúry cudzincov podľa pohlavia výsledky SODB 2021 potvrdzujú trend vyššieho zastúpenia mužov cudzincov (60,4 %). Na grafe č. 15 vidieť, že najnižšie zastúpenie v populácii mali cudzinci u oboch pohlaví v detskom a poproduktívnom veku predstavovalo menej ako 1 %. Zastúpenie mužov cudzincov sa držalo nad hranicou 2 % vo vekovej skupine 30 – 54 rokov. Podiel žien cudziniiek hodnotu 2 % nedosiahlo v žiadnej vekovej skupine. Najvyšší podiel cudziniiek bol

zaznamenaný vo vekovej skupine 25 až 44 rokov – nad 1 %. U oboch pohlaví mali najpočetnejšie zastúpenie občania Českej republiky.

Za posledných dvadsať rokov sa podiel mužov cudzincov zvýšil v takmer všetkých vekových skupinách, výnimkou je veková skupina 0 – 4 rokov. Podľa výsledkov SODB 2021 na Slovensku žije čoraz viac mladých cudzincov v produktívnom veku, ktorí sú ekonomicky aktívni. Viac ako o 1 p. b. sa medzicenzovo zvýšil podiel cudzincov vo vekovej skupine 30 – 54 rokov. V prípade cudziniiek bol medzicenzový nárast ich zastúpenia v užšej vekovej skupine než u cudzincov. Medzicenzový nárast okolo 1 p. b. bol zaznamenaný vo vekovej skupine 30 – 39 rokov.

6. ŠTRUKTÚRA OBYVATEĽSTVA PODĽA KRAJINY NARODENIA

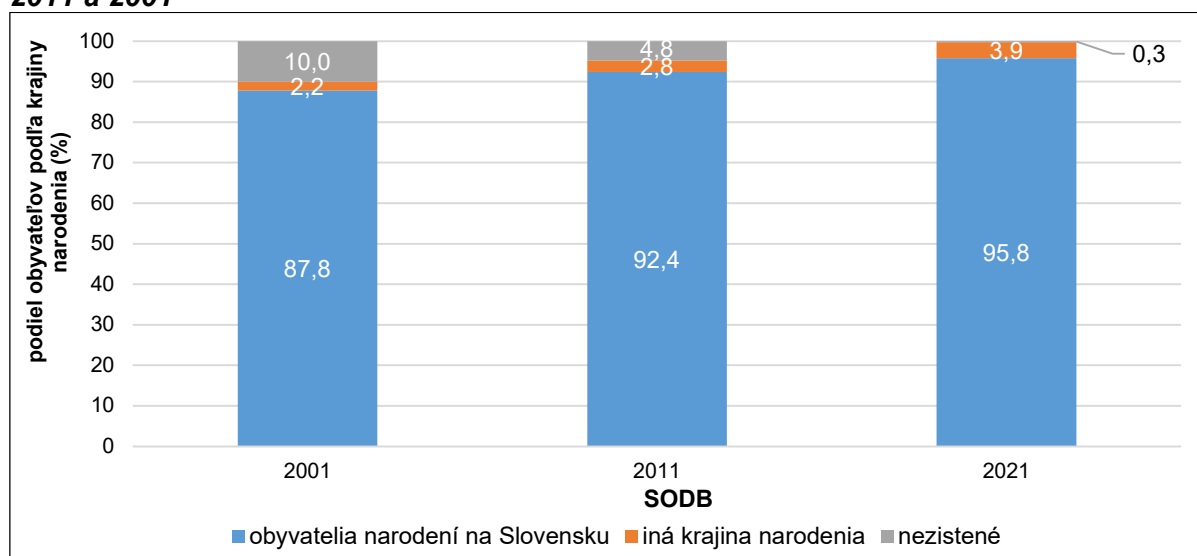
Takmer 4 % obyvateľov je narodených v zahraničí

Na grafe č. 16 vidieť, že podľa výsledkov SODB 2021 bolo 95,8 % obyvateľov narodených na Slovensku (5,221 mil.). Mimo územia Slovenska sa narodilo 3,9 % obyvateľov (213 550) a u 0,3 % obyvateľov bola krajina narodenia nezistená (14 369). Za posledných 20 rokov sa zvýšil počet obyvateľov narodených na Slovensku o viac ako o 500-tisíc (nárast o 10,6 % z počtu obyvateľov narodených na Slovensku podľa SODB 2001). Obyvatelia narodení mimo územia Slovenska zaznamenali ešte dynamickejšiu rast, keď sa ich počet zvýšil o takmer 94-tisíc (nárast o 78,5 % z počtu obyvateľov narodených mimo územia Slovenska podľa SODB 2001). Posledné sčítanie obyvateľov bolo charakteristické využitím administratívnych zdrojov údajov v čo najvyššej možnej miere, čo určite prispelo k výraznému zníženiu početnosti položky nezistená krajina narodenia.

Z tabuľky č. 3 vidieť, že zoznam najpočetnejších krajín podľa narodenia obyvateľa sa v medzicenzovom období dynamicky menil. Počas 20 rokov bolo najviac obyvateľov narodených v Česku. V roku 2021 bola zo všetkých obyvateľov narodených v zahraničí práve viac ako polovica z Česka. So 6,5 % podielom nasledovali obyvatelia narodení v Spojenom kráľovstve, ktorí od roku 2001 zaznamenali významný nárast (v absolútnom počte vyše 13,7 tisíca). Treťou najpočetnejšou krajinou narodenia v zahraničí bolo Maďarsko (6,3 %). Obyvatelia narodení v Maďarsku zaznamenali od roku 2001 pokles o 3,8 tisíca obyvateľov (pokles o 22 %).

Podľa SODB 2021 na Slovensku žije viac žien narodených na území Slovenska než mužov (51,1 %). V roku 2021 mali osoby narodené na Slovensku najvýraznejšie zastúpenie v produktívnom veku. Najvyšší podiel mužov a žien narodených na Slovensku bol vo vekovej skupine 20 – 24 rokov a tvorili vyše 98 % mužov a žien v tejto vekovej skupine. Najnižší podiel mužov a žien narodených na Slovensku bol v najstaršej vekovej skupine 85 rokov a viac a tvorili 92 % (graf č. 17).

Vývoj zastúpenia mužov a žien narodených na Slovensku podľa vekových skupín SODB 2021 potvrdil nárast ich podielu v jednotlivých vekových skupinách oproti predchádzajúcim sčítaniam. Za posledné dve medzicenzové obdobia najvýraznejšie narástol podiel mužov a žien narodených na Slovensku vo vekovej skupine 60 – 64 rokov. U obidvoch pohlaví podiel vzrástol z vyše 85 % v roku 2001 na vyše 95 % v roku 2021, t. j. o 10 p. b.

Graf č. 16: Štruktúra obyvateľov podľa krajiny narodenia na Slovensku, SODB 2021, 2011 a 2001

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR [1, 7], vlastné spracovanie

Tabuľka č. 3: Štruktúra obyvateľov podľa vybraných krajín narodenia na Slovensku, SODB 2001, 2011, 2021

Krajina narodenia	2001	2011	2021
Slovensko	4 720 630	4 987 408	5 221 351
Česko	75 585	87 599	108 200
Spojené kráľovstvo	87	3 003	13 802
Maďarsko	17 293	15 584	13 508
Ukrajina	7 535	9 253	13 277
Rumunsko	3 207	4 713	5 789
Rakúsko	808	2 046	5 613
Nemecko	735	2 336	5 201
Poľsko	3 473	4 255	4 986
Srbsko	0	1 446	4 206
Taliansko	117	1 274	3 299

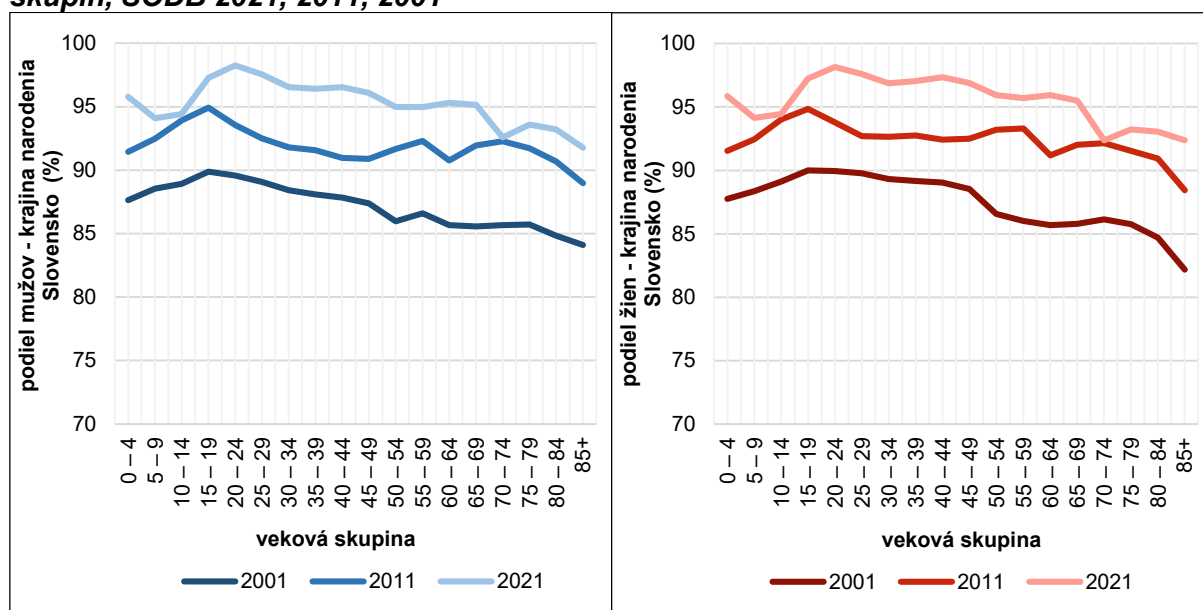
Poznámka: Zoradené podľa SODB 2021.

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR [1, 7], vlastné spracovanie

Výsledky sčítania obyvateľov v roku 2021 potvrdzujú trend vyššieho zastúpenia žien narodených v zahraničí (50,8 %). Z hľadiska veku mali medzi mužmi a ženami najvyššie zastúpenie muži a ženy narodení v zahraničí vo veku 70 rokov a viac, pričom tvorili vyše 6 %. Najčastejšou krajinou narodenia v zahraničí bola Česká republika. Najnižší podiel mužov a žien narodených v zahraničí bol v mladších vekových skupinách, vo vekovej skupine 20 – 24 rokov ich bolo pod 2 % (graf č.18).

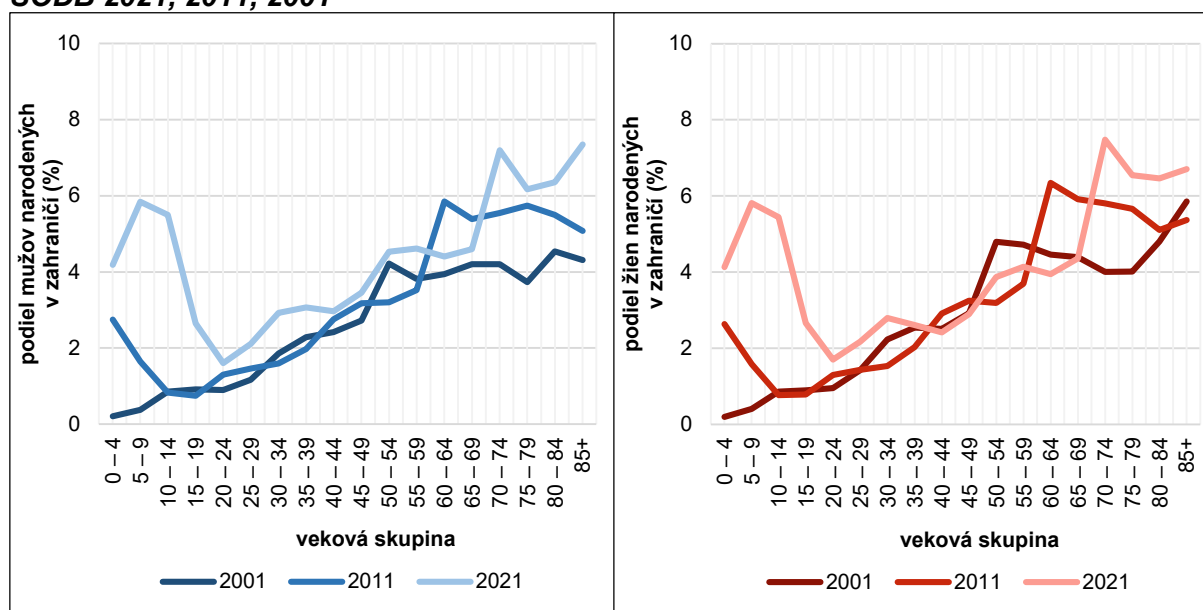
K celkovému nárastu počtu narodených v zahraničí najvyššou mierou prispel nárast počtu narodených v zahraničí v detskom veku. Z toho najvýraznejšie vo vekovej skupine 5 – 9 rokov, u obidvoch pohlaví podiel vzrástol z 0,4 % v roku 2001 na 5,8 % v roku 2021, t. j. nárast o 5,5 p. b. Najpočetnejšou krajinou narodenia v zahraničí mužov a žien vo veku 5 – 9 rokov bolo Spojené kráľovstvo.

Graf č. 17: Podiel obyvateľov narodených na Slovensku podľa pohlavia a vekových skupín, SODB 2021, 2011, 2001

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR [1, 7], vlastné spracovanie

Graf č. 18: Podiel obyvateľov narodených v zahraničí podľa pohlavia a vekových skupín, SODB 2021, 2011, 2001

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR [1, 7], vlastné spracovanie

7. ZÁVER

Prvým a základným údajom o obyvateľstve je jeho počet. Pozitívnym trendom je rast počtu obyvateľov medzi jednotlivými sčítaniami. Vplyvom oživenia plodnosti sa v poslednom medzicenzovom období zvýšil počet obyvateľov o takmer 1 %.

Podľa výsledkov SODB 2021 predstavovala ženská časť populácie vyše 51 % z celkovej populácie. Na Slovensku pripadalo 1 044 žien na 1 000 mužov, trendom je mierny pokles v dôsledku zlepšujúcich sa úmrtnostných pomerov mužov. Vzhľadom na maskulinitu novorodencov (prevaha chlapcov pri narodení) sa v detskom veku udržiava ich prevaha a vo vyššom veku klesá v dôsledku vyššej úmrtnosti mužov.

Na základe výsledkov SODB 2021 sa prevaha žien v populácii posunula do vyššieho veku. V roku 2021 sa vek, od ktorého je možné zaznamenať prevahu žien v populácii posunul z vekovej skupiny 45 – 49 rokov v roku 2001 do vekovej skupiny 55 – 59 rokov (1 041 žien na 1 000 mužov).

Vývojové zmeny v starnutí populácie možno pozorovať v zmene vekovej štruktúry obyvateľstva, keď sa početné skupiny obyvateľov presúvajú k starším vekovým skupinám a nie sú nahradené dostatočne veľkou skupinou mladších obyvateľov. Tvar vekovej pyramídy z roku 2021 svedčí o regresívnom type vekovej štruktúry, v ktorom je detská zložka obyvateľstva (0 – 14 rokov) relatívne málo početná a populácia má nedostatočnú reprodukciu. Významný vplyv na proces starnutia má starnutie zhora a zdola a čoraz viac možno identifikovať aj starnutie zo stredu vekovej pyramídy. Starnutie obyvateľstva sa zintenzívnilo najmä v poslednom medzicenzovom období, čo dokazuje aj vývoj hodnôt indexu starnutia. Kým v rokoch 2001 a 2011 hodnota indexu starnutia bola nižšia ako 100 %, t. j. na 100 detí mladších ako 15 rokov pripadalo menej než 100 osôb vo veku 65 rokov a viac, v roku 2021 sa situácia obrátila a na 100 detí pripadalo viac než 100 osôb v poproduktívnom veku (107 osôb starších ako 65 rokov na 100 detí). Na celkovom ekonomickom zaťažení sa čoraz väčšou mierou podieľa index závislosti starých.

V štruktúre obyvateľov podľa rodinného stavu zostali hlavnými a pokračujúcimi trendmi znižovanie podielu vydatých žien a ženatých mužov (pokles zo 45 % v roku 2001 na 40 % v roku 2021) a zvyšovanie podielu rozvedených (zo 4,3 % v roku 2001 na 8,2 % v roku 2021).

Vzdelanostná štruktúra obyvateľstva je odrazom stupňa rozvoja spoločnosti, jeho ekonomickej a sociálnej vyspelosti. Pokračujúcim vývojovým trendom vo vzdelanostnej štruktúre bol pokles podielu obyvateľov so základným vzdelaním (pokles z 21 % v roku 2001 na 12,7 % v roku 2021) a zvyšovanie podielu obyvateľov s vysokoškolským vzdelaním (nárast zo 7,9 % v roku 2001 na 18,4 % v roku 2021). V tomto prípade ženy s vysokoškolským vzdelaním prevládali nad mužmi a ich počet sa medzicenzovo zvýšil o vyše 42 %.

Využitím administratívnych zdrojov údajov sa pri SODB 2021 znížila početnosť skupín nezistené štátne občianstvo a krajina narodenia, ktorých veľkosť bola v predchádzajúcich sčítaniach významná. Čím sa v porovnaní s rokom 2011 zvýšila početnosť obyvateľov so slovenským štátnym občianstvom (medzicenzový nárast o 8,3 %), tým sa zvýšila početnosť cudzincov (medzicenzový nárast o dvojnásobok). Dlhodobou najpočetnejšími skupinami cudzincov na Slovensku sú Česi, Maďari a Ukrajinci. V poslednom medzicenzovom období sa zvýšil počet obyvateľov narodených na Slovensku o takmer 234-tisíc (nárast o 4,7 %). Obyvatelia narodení mimo územia Slovenska zaznamenali ešte dynamickejší rast, keď sa ich počet zvýšil o takmer 64-tisíc (nárast o 42,6 %). Z tých obyvateľov, ktorí sa narodili v zahraničí bolo najviac narodených v Česku, Spojenom kráľovstve a Maďarsku.

LITERATÚRA

[1] Interné databázy Štatistického úradu SR – výsledky SODB

[2] JUHAŠČÍKOVÁ, I. a kol.: Sčítanie obyvateľov, domov a bytov 2011: Fakty o zmenách v živote obyvateľov SR. Bratislava: Štatistický úrad SR, 2014. 170 s. ISBN 978-80-8121-371-7.

- [3] JURČOVÁ, D.: Slovník demografických pojmov. Bratislava: Infostat, 2005. 126 s. ISBN 80-85659-40-9.
- [4] MLÁDEK, J. a kol.: Demografická analýza Slovenska. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, 2006. 222 s. ISBN 80-223-2191-5.
- [5] PILINSKÁ, V.: Analýza transformácie vybraných populačných štruktúr na Slovensku v časovom a priestorovom pohľade. Bratislava: Infostat, 2022. 132 s.
- [6] ŠPROCHA, B. – TIŠLIAR, P.: Storočie populačného vývoja Slovenska II.: populačné štruktúry. Bratislava: Infostat, 2016. 126 s. ISBN 978-80-89398-31-7.
- [7] Výsledky SODB 2021. [online]. [cit.20-02-2023] Dostupné na: <https://www.scitanie.sk/>

RESUMÉ

Prezentované údaje podávajú základnú charakteristiku obyvateľov získanú zo sčítaní obyvateľov, domov a bytov. Na vývoji počtu a štruktúr za posledné dva medzicenzové obdobia je možné vidieť prehĺbenie niektorých nastavených trendov. Jedným z nich je pokračujúce zvyšovanie vzdelanostnej úrovne obyvateľov. K vyššej miere úplnosti SODB 2021 prispelo využitie administratívnych zdrojov údajov, čím sa medzicenzovo výrazne znížil počet nezisteného štátneho občianstva a krajín narodenia. Hlavným a pokračujúcim trendom je prehĺbujúce sa starnutie obyvateľov, ktoré sa zintenzívnilo najmä v poslednom medzicenzovom období. Zmeny v štruktúre obyvateľov podľa rodinného stavu sa prejavili výraznejším nárastom zastúpenia rozvedených mužov a žien a klesajúcim podielom osôb žijúcich v manželstve.

RESUME

The data presented cover the basic characteristics of the population derived from the Population and Housing Census. In the development of the number and structures over the last two intercensal periods, the deepening of some established trends can be seen. One of them is the continuing increase in the educational level of the population. The use of administrative data sources contributed to a higher degree of completeness of the Census 2021, which significantly reduced the number of unknown citizenships and countries of birth. The main and continuing trend is the deepening of population ageing, which intensified especially in the last intercensal period. Changes in the structure of the population according to marital status were manifested by a significant increase in the representation of divorced men and women and by a decreasing share of persons living in marriage.

PROFESIJNÝ ŽIVOTOPIS

Ing. Veronika Krišková absolvovala inžinierske štúdium na Fakulte hospodárskej informatiky Ekonomickej univerzity v Bratislave v odbore aktuárstvo (2014). Od roku 2018 pracuje v sekcii sociálnych štatistik a demografie Štatistického úradu SR, kde sa venuje najmä demografickej štatistike.

KONTAKT

veronika.kriskova@statistics.sk